نگاه بیرون

آینده دیپلماسی هسته‌ای

Le Monde

فرنگیس بیات

● چند هفته مانده به روی کار آمدن رییس‌جمهوری جدید ایران، پیش‌بینی در مورد سیاست اتمی او همچنان در هاله‌ای از ابهام است. اتخاذ تصمیم‌های مهم در این حوزه همانند دیگر حوزه‌ها، منوط به مشورت نزدیک با رهبری ایران است. با این حال نمی‌توان نادیده گرفت که روحانی به‌عنوان رییس مرکز تحقیقات استراتژیک، تسلط خوبی بر پرونده هسته‌ای دارد. برای روحانی دستیابی به فناوری هسته‌ای تنها به معنای دستیابی به فناوری صلح‌آمیز هسته‌ای است. در جریان مبارزه‌های انتخاباتی، روحانی وضعیت بد اقتصادی را با نحوه مدیریت پرونده هسته‌ای مرتبط دانسته بود. چنین موضع‌گیری در سپهر سیاستمداران ایران بی‌سابقه بود. روحانی گفته است که به دنبال شفافیت بیشتر برای ایجاد اعتماد دوجانبه میان ایران و جهان است. این بخشی از سیاست گشایش روابط جدید با دنیاست. یکی دیگر از عناصر مهم در پیشرفت این پرونده، نحوه ارتباط دیپلمات‌هایی است که با روحانی مذاکره کرده‌اند و شیوه مذاکره او را می‌شناسند. این شناخت می‌گوید که شیوه روحانی با مذاکره‌کننده فاقد جذابیتی همانند «سعید جلیلی» کاملا تفاوت دارد. جلیلی مذاکرات را با تبلیغات سیاسی ترکیب کرده بود. مطمئنا در دور جدید مذاکرات «۱+۵» روحانی روبه‌روی ما نخواهد نشست، اما ترکیب مذاکره‌کنندگان با نظر روحانی تعیین خواهد شد. شناخت خوب روحانی از پرونده، تجربه شفاف‌سازی در مورد پرونده، رفتار احترام‌آمیز و پایبندی به ارزش‌های دیپلماتیک، همه می‌تواند به راه‌افتادن دور جدیدی از مذاکرات در فضایی مطمئن بینجامد. رهبری ارشد ایران در این فضا نقش تعیین‌کننده‌ای خواهد داشت. می‌توان با فاصله‌گرفتن از اظهارات متداول، نوعی آتش‌بس همانند پذیرش آتش‌بس، پایان جنگ ایران و عراق را شاهد باشیم. انتخاب حسن روحانی برای نظام ایران نوعی بازی برد - برد است. از یک سو به نظر می‌رسد که همه شرایط برای گفت‌وگوهای مفید با غرب، با هدف تغییر مهیاست. از سوی دیگر، نظام با کسب اعتبار از برگزاری رضایت‌بخش انتخابات می‌تواند شرایط پیش‌آمده از دو دوره دولت محمود احمدی‌نژاد را به فراموشی بسپارد. به نظر می‌رسد، این موقعیت جدید موجب افزایش کلی قدرت نظام خواهد شد.

یک‌سال پرفراز و نشیب پایان یافت

«مرسی» و ایران

زینب اسماعیلی

شرق: روی کار آمدن دولت اسلامگرا در مصر بارقه‌های امید احیای رابطه تهران- قاهره را روشن کرد؛ امتیازهایی داده شد اما امتیازی کسب نشد.

ایران جزو نخستین کشورهایی بود که ۹۰سال پیش و در پی استقلال مصر از انگلیس، با قاهره روابط رسمی دیپلماتیک برقرار کرد اما در این رابطه دیرپا، بیش از گرم، «کج‌دار و مریز» بوده است. دولت محمود احمدی‌نژاد با روی کار آمدن محمد مرسی تلاش زیادی کرد تا این رابطه را که دست‌کم ۳۰سال به‌طور کامل قطع بوده، با طرح پیشنهاد وام به قاهره و لغو یک‌طرفه روادید، احیا کند. اما دولت محمد مرسی کمتر به سمت ایران تمایل پیدا کرد، گو اینکه در مقابل امتیازهایی که ایران به مصر، پیشکش کرد، واکنش چندانی نشان نداد. برخی معتقدند فشار سلفی‌ها در مصر عامل ناکامی این رابطه بوده و برخی معتقدند سوریه و اختلاف‌نظر دو کشور بر سر وضعیت این کشور موجب این ناکامی شد. تجربه تهران- قاهره در دوران احمدی‌نژاد و مرسی نشان داد که تنها اسلامگرا بودن دو دولت نمی‌تواند موجب تحکیم رابطه شود.

تهران- قاهره؛ دمشق

اگرچه دولت «محمد مرسی» که با پشتوانه جریان «اخوان‌المسلمین» روی کار آمد؛ اسلامگرا بود اما بسیاری از دیدگاه‌ها و تفکرات اخوان‌المسلمین با دیدگاه جمهوری اسلامی ایران همخوانی نداشت. این گروه فکری بیش از آنکه به جمهوری اسلامی ایران نزدیک باشد به ترکیه و نوع اسلامی که در این کشور و در مالزی و اندونزی بر سر کار است، نزدیک است. اما در این بین مساله سوریه مانع جدی بین توافقات ایران و مصر بود. «اخوان‌المسلمین» مصر با «اخوان‌المسلمین» سوریه هم‌دیدگاه است؛ همان گروهی که استخوان‌بندی مخالفان مسلح بشاراسد را تشکیل می‌دهد. این اصلی‌ترین عامل اختلاف ایران و مصر در دوره مرسی بود که شاید موجب شد این رابطه آنقدر که برایش تلاش شد، موفقیت‌آمیز نباشد. «محمد مرسی»، در عمل در جریان سوریه در صف اردوغان و ترکیه قرار گرفت. هشتم اردیبهشت ۱۳۹۲، نمایندگان مرسی به تهران آمدند و سوریه، محور مذاکرات دیپلماتیک ایران و مصر بود. محمود احمدی‌نژاد در سفر به مصر در دیدار با همتای مصری خود و مسوولان بلندپایه این کشور، خواستار همکاری قاهره با تهران برای حل مسایل دمشق شده بود. درخواستی که با حضور نمایندگان مرسی در تهران، با پاسخ دیپلماتیک مصری‌ها مواجه شد.

تهران - قاهره؛ مبارک

درگذشت شاهزاده مصری، در ایران خبر پربیننده‌ای شد؛ تنها به این دلیل که در ۱۰سال زندگی مشترک با پادشاه مخلوع ایران، توانست موجبات ایجاد رابطه صمیمی بین این دو کشور را فراهم کند. اگرچه در دوره ملک فاروق، پادشاه مصر و رضاشاه، ازدواج شاهزاده فوزیه با محمدرضا پهلوی، ولیعهد وقت ایران، توانست رابطه بین دو کشور را قوت ببخشد اما دولت محمود احمدی‌نژاد برای تحکیم رابطه با مصر، راه متفاوتی اتخاذ کرد. سقوط «حسنی مبارک»، اتفاق مبارکی برای تهران قلمداد شد، اما در یک‌سال‌ونیم زمانی که دولت انتقالی در مصر بر سر کار بود، اتفاق ویژه‌ای در رابطه ایران و مصر رخ نداد. محمود احمدی‌نژاد در راستای تلاش‌هایش برای برقراری رابطه با کشورهایی که پس از انقلاب رابطه با آنها قطع شده بود - مانند آمریکا و مصر - اردیبهشت ۱۳۸۶، اعلام کرد «آماده هستیم تا اگر همین امروز دولت مصر اعلام آمادگی کند، سفارتمان را در آن کشور دایر کنیم.» اما «حسنی مبارک» رییس‌جمهوری مصر ۳۰ مارس ۲۰۰۹ میلادی، پس از اطلاع از دعوت «محمود احمدی‌نژاد» در نشست سالانه سران اتحادیه عرب در شهر دوحه قطر، از حضور در آن جمع خودداری کرد.

تهران- قاهره؛ مرسی

سر کار آمدن مرسی موجب شد که علاوه بر پیام‌های تبریک از سوی ایران، تلاش برای ازسرگیری رابطه از سوی ایران، شدت بگیرد. محمد مرسی، حدود دوماه بعد از سر کار آمدن، برای حضور در کنفرانس کشورهای عضو جنبش عدم‌تعهد به ایران سفر کرد. سفری که اگرچه بیش از چهار ساعت به طول نینجامید اما سفر پرحاشیه‌ای بود. رییس‌جمهوری مصر به دلیل واگذاری ریاست این جنبش به رییس جدید باید در این کنفرانس حضور پیدا می‌کرد و در حالی که تا لحظات آخر احتمال داده می‌شد که او به تهران نمی‌آید، مرسی به ایران آمد. مرسی در این اجلاس گفت که «حکومت سوریه ظالم است و مشروعیت خود را از دست داده است.» سخنان محمد مرسی در این اجلاس باعث شد؛ هیات دیپلماتیک سوریه به ریاست نخست‌وزیر این کشور، در اعتراض به سخنان مرسی،سالن اجلاس را ترک کرد. با این حال ایران از ادامه دوستی با این کشور که بر سر سوریه به اختلاف‌نظر معناداری با یکدیگر رسیده بودند، دست برنداشت.

تهران- قاهره؛ احمدی‌نژاد

بهمن ۹۱ هیات ایرانی به مصر رفت تا مقدمات سفر محمود احمدی‌نژاد به کشور فراعنه به بهانه حضور در نشست سران سازمان همکاری‌های اسلامی را فراهم کند. احمدی‌نژاد در این سفر با همتای مصری‌اش دیدار کرد و برای کمک به اقتصاد بحران‌زده مصر به او پیشنهاد وام داد. احمدی‌نژاد به روزنامه الاهرام مصر گفت: «من قبلا گفته‌ام که ما می‌توانیم یک خط اعتباری قابل‌توجه و بسیاری از خدمات را به برادران مصری پیشنهاد دهیم.» اما مصری‌ها پاسخی به این پیشنهاد محبت‌آمیز ندادند. روزنامه‌های مصری در همان زمان از دوبار مورد حمله قرار گرفتن محمود احمدی‌نژاد در قاهره خبر دادند، حمله یک جوان مصری به اقامتگاه او در مصر و بار دیگر پرتاب لنگه‌کفشی به سوی او وقتی که با شیخ‌الازهر دیدار می‌کرد. برخی منابع خبر دادند که سخنان احمدی‌نژاد در دیدار با شیخ الازهر نیز مورد استقبال طرف مصری واقع نشد. البته منابع دیپلماتیک ایران، این سفر را بسیار خوب و مثبت ارزیابی کردند. اما همه اینها حاشیه‌های سفر رییس دولت ایران به مصر بود، او در اقدامی یک‌طرفه، سفر جهانگردان مصری به ایران را مشمول شرایط لغو روادید کرد در حالی که این امکان از سوی طرف مقابل برای ایرانیان لحاظ نشد. نزدیک دو ماه بعد (۱۱ فروردین ۹۲) هیات دولت لغو مقررات صدور روادید برای مسافرت جهانگردان کشور مصر به ایران را تصویب کرد. آنچه به‌دنبال این امتیاز برای ایرانیان لحاظ شد، امکان سفر گردشگران ایرانی به مصر بود که البته با شرط و شروطی برقرار شد، بدون بازدید از الاهرام و التحریر، میدانی که این‌روزها دوباره شاهد تظاهرات مردمی است. با ورود اولین گروه گردشگر ایرانی به قاهره، سلفی‌ها به نشانه اعتراض به خانه حافظ منافع تهران در قاهره حمله کردند و خرابی‌هایی به‌بار آوردند. ورود گردشگران ایرانی به قاهره نیز با لغو سه‌ماهه مواجه شد و هنوز با کش‌وقوس ادامه پیدا می‌کند. با این حال گفت‌وگوهای تلفنی وزرای خارجه دو طرف بر جا ماند، که آخرین آن پیام تبریک تلفنی به مناسبت پیروزی حسن روحانی بود. اما رابطه تهران- قاهره بعد از نزدیک به صدسال از گشوده‌شدن سفارت دو کشور، هنوز در حد دفتر حفاظت منافع متوقف مانده است.

گفت‌وگو با سیدجلال ساداتیان، کارشناس روابط بین‌الملل

رابطه ایران و مصر، منتظر دولت آینده

تلاش‌هایی که در دولت آقای احمدی‌نژاد برای بهبود رابطه ایران و مصر صورت گرفت، کافی بود؟

دولت ایران تلاش کرد که با اخوان‌المسلمین رابطه برقرار کند اما آنها با احتیاط فراوان این کار را کردند. محمد مرسی با حضور در اجلاس جنبش عدم‌تعهد در ایران انتقادهایی از ایران بیان کرد. اما با رفت‌وآمد هیات‌های سیاسی و تجاری زمینه‌هایی فراهم شد که رابطه این دو کشور به سمت بهبود برود. هرچند هیچ واکنشی از سوی مصر ندیدیم. آنها در مواجهه با ایران بسیار بااحتیاط برخورد می‌کنند که البته بخشی از آن به دلیل شرایط این کشور و زاویه دیدی است که به مسایل اسلامی و تفسیری که نسبت به شریعت اسلامی داشتند، بود. جمهوری‌اسلامی ایران هم تفسیر خود را از مباحث اسلامی دارد. البته گروه‌های معارض چندان موافق رابطه حسنه اخوان‌المسلمین با ایران نبودند. گروه‌های سلفی و سکولار، گاهی با رفتارهای ایران مخالفت داشتند و به‌طور طبیعی در این شرایط، دولت مصر هم با احتیاط حرکت می‌کرد.

آینده رابطه ایران و مصر را چگونه می‌بینید؟

بسته به اینکه چه گروهی در مصر بر سر کار بیاید، شرایط متفاوت خواهد بود.اگر ارتشی‌ها بر سر کار بیایند، قاعدتا دیدگاه‌های سکولار قوت می‌گیرد و مجموعه‌ای از افراد ذی‌نفوذ مبارک دوباره بر سر کار می‌آیند که احتمالا خیلی تمایل به توسعه روابط با ایران نخواهند داشت. در این شرایط، کار دشوارتر می‌شود و نیاز به تامل بیشتر خواهد داشت.

آیا در دوره مرسی اساسا شرایط این کشور به گونه‌ای بود که دولت ایران به احیای رابطه با مصر امیدوار شود؟

سختی کار در همین نکته بود. اینکه بگوییم مصر هیچ تمایلی به برقراری این رابطه نداشت، درست نیست، بلکه آنها معارضانی داشتند که اکنون با کنار رفتن مرسی قوی‌تر هم شده‌اند.

آنها منافع خود را در رابطه حسنه با آمریکا می‌دیدند که کمک‌های میلیاردی سالانه از آن کشور دریافت می‌کنند. در حالی که رابطه مصر با ایران از نظر اقتصادی، اولویت چندانی نداشت، پس مصر ترجیح می‌داد که با یک شیب ملایم در مورد رابطه با ایران تصمیم بگیرد.

به نظر شما تلاش احمدی‌نژاد برای احیای رابطه با مصر، بیشتر امتیازدادن بود یا امتیازی نیز گرفتیم؟

چون دیپلماسی ما در این رابطه ضعیف بود، ما امتیاز دادیم. اینکه دولت احمدی‌نژاد برای توسعه روابط با کشور مهمی مثل مصر حسن‌نیت داشت، قابل تقدیر است اما حسن‌نیت در روابط بین‌الملل، اگر زمینه‌های رابطه فراهم نشود، به تحقیر ملی منجر می‌شود.

الو شرق ۸۸۶۴۰۲۶۰

sharghline@sharghdaily.ir

پیامک: ۳۰۰۰۴۶۹۹

● از روزنامه «شرق» می‌خواهم خبر مربوط به تصمیم غیرکارشناسی و غیرتخصصی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مبنی بر واگذاری کار شیمی‌درمانی بیماران سرطانی به رادیوتراپیست‌ها، پزشکان و دستیاران فوق‌تخصص خون و سرطان بالغین را پیگیری کند.

● از قول ما در این ستونتان به آقای دکتر روحانی بفرمایید مدیران اتوبوسی و غیرمتخصص و سفارشی در شهرستان بهارستان، استان تهران فراوان وجود دارند که باعث فشار فراوان به مردم این منطقه و عقب‌ماندگی این شهرستان شده لطفا طبق قولی که داده‌اند آنها را اجرا کنند.

افتخاری از بهارستان

● تقریبا همه تولیدکنندگان مواد غذایی و بستنی و شیرینی‌جات و حتی لوازم بهداشتی و آرایشی، به تبعیت از یکدیگر، اغلب پرینت و چاپ لیزری قیمت و تاریخ مصرف آنها را خیلی ریز و کمرنگ و ناخوانا و یا روی جاهای خیلی تیره‌رنگ و حتی روی حروف رنگ‌مشکی، چاپ می‌کنند و متاسفانه هیچ‌کس به این امر مهم و ضروری و فراگیر رسیدگی نمی‌کند.

محمود بلیغیان از اصفهان

● حدود یک‌ماه پیش برای تعویض دسته راهنمای خودرو صفر سمند به نمایندگی ایران‌خودرو مراجعه کردم تعویض نکردند و بعد از گذشت یک‌ماه گفتند در دست خرید است!

ثقفی از تهران

● لطفا به آقای الله‌کرم بفرمایید برای رییس‌جمهور محترم و مردم بزرگوار ایران خطونشان نکشند و تعیین تکلیف نکنند، چون مملکت ما قانون دارد و ایشان نه‌تنها مجری قانون نیستند بلکه از نظر ملت یک شهروند ساده‌ای هستند که فقط می‌توانند در حد اظهار نظر شخصی، منتقد باشند.

مصطفی یعقوبی اندیشه

● از آقای فرهاد فخرالدینی رییس سابق ارکستر ملی ایران در یک جلسه پرشور با حضور هنرمندان موسیقی تجلیل به عمل آمد. گاهی هنرمندان مورد بی‌مهری قرار می‌گیرند که جای تاسف است ولی آفتاب هنر پشت ابرهای بی‌مهری نمی‌ماند. فخرالدینی هنرمند والایی است که مورد افتخار ایران و ایرانی است. از نظر مردم فخرالدینی و بقیه هنرمندان هنوز زنده و شاداب هستند.

● یادش بخیر. کرایه اتوبوس‌های شهری ۱۰تومان بود. شهردار تهران می‌گفت این کرایه ۱۰تومانی کم است اگر کرایه بشود ۱۰۰تومان، من تهران را گلستان می‌کنم. با همین شعارها کرایه ۱۰تومانی را کرد صدتومان یعنی افزایش هزاردرصدی! الان هم که باز کرایه‌ها را گران کرده‌اند. تعجبم از روزنامه «شرق» است که چرا از این گرانی کرایه اتوبوس گزارش تهیه نمی‌کند و حرف دل مردم را نمی‌زند.